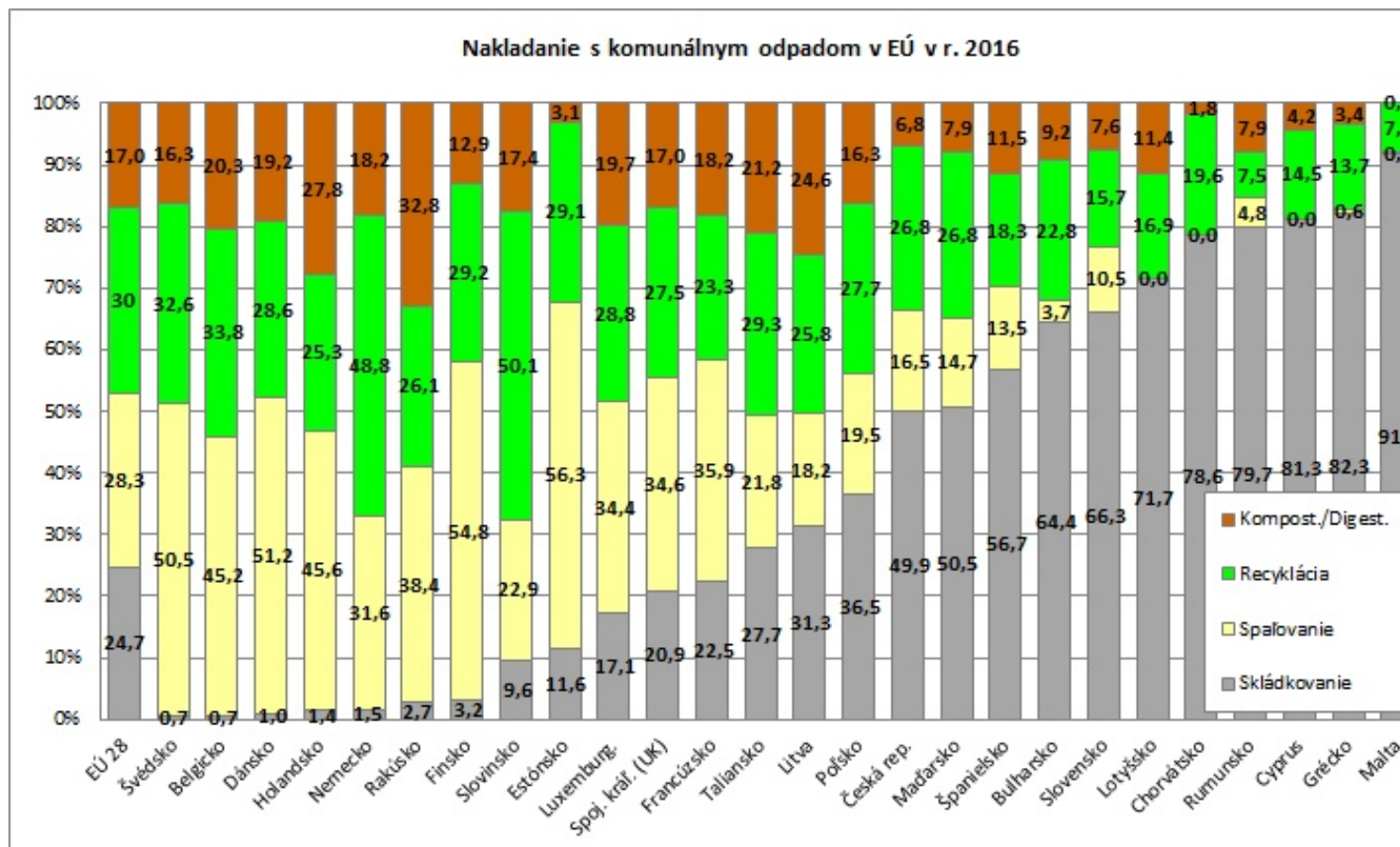

Financovanie triedeného zberu na Slovensku - preteky ku dnu?

Written by Miloš Veverka - Last Updated Tuesday, 05 June 2018 18:26

Slovensko s dlhodobou vysokým podielom skládkovania komunálneho odpadu patrí medzi krajiny s najhorším odpadovým hospodárstvom v EÚ. V r. 2016 sa zrecyklovalo a skompostovalo len 23 % komunálneho odpadu (KO), zatiaľ čo na skládky bolo uložených až 66 % KO. Tento stav je alarmujúci aj kvôli tomu, že o necelé 2 roky, teda v r. 2020 má SR povinnosť dosiahnuť minimálnu mieru recyklácie KO 50 %. Už dnes tento cieľ dosahujú viaceré krajiny EÚ, ako napr. Nemecko, Rakúsko či Belgicko (obr. vedľa).

Jednou z príčin tohto stavu je nesprávne nastavená legislatíva, ktorej dôsledkom je nedostatok financií v systéme triedeného zberu a zhodnocovania odpadov. Nový zákon o odpadoch č. 79/2015, Z. z., ktorý zásadne zmenil spôsob financovania triedeného zberu odpadov zavedením tzv. rozšírenej zodpovednosti výrobcov a odbremenil tak rozpočty obcí, mal mieru recyklácie KO zásadne zvýšiť, no zatiaľ sa tak deje len čiastočne a pomaly (v r. 2014 bolo zrecyklovaných 12 % KO, v r. 2015 to bolo 16 % a v r. 2016 sa zrecyklovalo 23 % KO). Najhoršie je, že po viacerých novelách súčasného zákona o odpadoch je systém nastavený tak, že financií pre pokrytie triedeného zberu v obciach bude skôr ubúdať ako pribúdať. Treba zabudnúť na nákup nových zberných nádob, na rozvoj triedeného zberu, na zvyšovanie miery recyklácie KO, rozširovanie a rast triedenia odpadov.

Ak sa nič nezmení a financie OZV nebudú pokrývať všetky reálne náklady triedeného zberu (vrátane napr. zakúpenia nových farebných nádob), budú musieť obce triedenie odpadov dotovať, čo je v rozpore so zákonom o odpadoch, alebo pôjde triedenie do útlmu, čo je zase v rozpore so záväznými cieľmi SR voči EU a s celkovou koncepciou moderného odpadového (obehového) hospodárstva.

Kedže sa nezvýši účinnosť triedenia odpadov a obce budú triedenie dotovať, bude sa musieť zvýšiť aj poplatok za odpad, ktorý samospráva vyberá od občanov. Nárast bude značný aj v zmysle pripraveného zvyšovania skládkového poplatku.

Novela zákona o odpadoch účinná od 1.1.2018 odštartovala tzv. „preteky ku dnu“. Konkurenčnú výhodu majú tie OZV, ktoré sú pre výrobcov lacnejšie a tým pádom nie sú schopné poskytnúť dostatok financií pre prevádzkovanie a rozvoj triedeného zberu v obciach. Tie serióznejšie OZV, ktoré poskytovali a ešte stále poskytujú na zber viac financií sú logicky drahšie, čo znamená že čelia odlevu klientov (výrobcov). Navyše, tým že novela zákona o odpadoch zakazuje OZV mať zazmluvnených viac obcí, ako je jej zberový podiel (!), musia takéto „reálnejšie platiace“ a preto drahé OZV rušiť zmluvy s obcami. Obce potom dostanú pridelenú lacnú OZV, ktorej finančný príspevok na úrovni 3 – 4 €/obyv. ročne ani zďaleka nestačí pokryť reálne náklady triedeného zberu obalov a neobalových výrobkov z komunálneho odpadu.

Výsledkom je, že výrobcovia majú lacné OZV, čím sa vyhnú reálnym poplatkom za svoje výrobky končiace ako komunálny odpad, lacné OZV majú dostatok obcí, ktoré by k nim vzhľadom na smiešnu ponúknutú cenu nikdy dobrovoľne nešli a zberové spoločnosti nemajú z čoho financovať triedený zber v obciach, preto znižujú frekvenciu vyprázdňovania nádob, resp. minimalizujú najviac stratové činnosti, ako je triedenie plastov. Toto nemožno nazvať inak, ako dumpovanie na úkor životného prostredia.

Ak by sme išli do extrému, ktorý dnešná legislatíva umožňuje, tak najúspešnejšia - najlacnejšia OZV by bola taká, ktorá naplní minimálne štandardy zberu v obci (to vlastne ani nemusí, lebo povinnosť zabezpečiť štandardy TZ ukladá zákon obci a nie OZV), nemrhá financie na triedenie vyzbieraných plastov - uloží ich na skládku pod zámienkou znečistenia nad 50 % a limity pre výrobcov naplní lacným a čistým obalovým odpadom z obchodných reťazcov. Obce sa v takto nastavenom systéme stávajú nepotrebnou príťažou.

Takýto stav je príkrom rozpore s princípom RZV (rozšírená zodpovednosť výrobcov) a taktiež so zákonom o odpadoch, ktorý v § 27, ods. 5 ukladá výrobcovi povinnosť znášať všetky náklady spojené s ich výrobkom, ktorý sa stane komunálnym odpadom vrátane zberu, triedenia, prepravy, recyklácie, zhodnotenia resp. zneškodnenia zvyšku po triedení.

Ak chceme aby:

- Slovensko splnilo povinnosť v r. 2020 recyklovať min. 50 % komunálneho odpadu a neplatilo desaťtisícové pokuty denne za nesplnenie tejto povinnosti
- Slovensko sa konečne zaradilo medzi moderné krajiny EÚ schopné recyklovať aspoň 50 % komunálneho odpadu a nepatrilo večne medzi krajiny „na chvoste“ EÚ, ktoré skládkujú väčšinu svojich odpadov
- sa podporil rast pracovných miest a zvýšila miera využívania surovín z odpadov
- sa spravodlivo preniesli reálne náklady na nakladanie s vytriedeným odpadom na výrobcov, teda na tých, ktorí zaň majú niesť zodpovednosť v zmysle slovenskej a aj európskej legislatívy

žiadame kompetentných - Ministerstvo životného prostredia SR, aby čím skôr zmenilo nastavenie zákona 79/2015 Z. z. o odpadoch a patričných vykonávacích predpisov tak, aby bol dostatok financií potrebných na pokrytie všetkých reálnych nákladov na triedený zber obalov a neobalových výrobkov z komunálneho odpadu a aby obce neťahali za kratší koniec.

Zámer zriadiť jednu OZV pre všetkých výrobcov nepovažujeme za šťastné riešenie. Konkurencia je vždy lepšia, ako monopol, pretože dokáže odstrániť viaceré problémy, s ktorými si kontrolné orgány len ťažko poradia. Konkurencia však nesmie pošliapať pôvodný zámer zákona, ako je tomu teraz. Triedenému zberu na Slovensku by celkom isto pomohlo, keby sme tu mali 3 – 4 dobre fungujúce OZV schopné prefinancovať všetky reálne náklady na triedený zber v obciach a ktoré sa nebudú pretekať nižšou cenou pre výrobcov.